

УДК94(474.5):304.4

DOI: 10.31651/2076-5908-2023-2-122-130

Lesia Kotsur

PhD (History), Senior Lecturer, Assoc. Prof. of Department of Political Sciences Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Pereiaslav, Ukraine,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8996-1606>

e-mail: dombrovska_ne@ukr.net

STATE-BUILDING OF THE INDEPENDENT REPUBLIC OF LITHUANIA THROUGH THE PRISM OF CULTURAL POLICY

Abstract. *The purpose.* The article examines the creation of the independent Republic of Lithuania through the prism of cultural policy in 1990–2020's. The purpose of the study is to examine the impact of the cultural policy of independent Lithuania on the process of state-building.

The scientific novelty. The research methodology is based on the principles of retrospective analysis and the comparative method, which, combined with the use of a wide range of analytical materials and documents, led to the conclusion that in the 1990's, the first decade of the 2000's, and after 2010, Lithuania's cultural policy was significantly different. Thus, in the 1990's, cultural policy was focused on liberating Lithuanian culture from the influence of Soviet ideology and transforming culture into a tool for strengthening Lithuanian national identity with a special emphasis on protecting ethnic culture. In the first decade of the 2000's, and especially on the eve of Lithuania's accession to the European Union, Lithuania's cultural policy focused on building an information society, digitalizing the cultural space, and was supplemented by the creative industries segment. However, institutional contradictions between the Ministry of Culture and other cultural institutions remained a serious obstacle to the implementation of cultural policy. After the reform of the cultural sector in 2010, it became one of the priority areas of economic and political development of the state.

Conclusions. As a result of institutional reforms, such important state institutions as the Lithuanian Film Center and the Lithuanian Council for Culture appeared in Lithuania. Henceforth, cultural policy was implemented not only within the framework of protecting national identity, ethnic culture, internationalization, development of regional culture, and cultural creative industries, but also became a full-fledged instrument of public diplomacy in the international arena, not only within Lithuania but also throughout the European Union.

Keywords: culture, Republic of Lithuania, cultural policy, national identity, ethnic culture.

Леся Коцур

*кандидат історичних наук, доцент кафедри політології,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі, м. Переяслав, Україна,*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8996-1606>

e-mail: dombrovska_ne@ukr.net

ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО НЕЗАЛЕЖНОЇ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ КРІЗЬ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. У статті розглянуто будівництво незалежної Литовської Республіки крізь призму культурної політики упродовж 1990–2020 рр. **Мета** дослідження полягає у вивченні впливу культурної політики незалежної Литви на процес державного будівництва.

Наукова новизна. Методологія дослідження побудована на принципах ретроспективного аналізу й компаративного методу, які у поєднанні із залученням широкого комплексу аналітичних матеріалів та документів дозволили дійти висновку, що у 1990-х рр., першому десятилітті 2000-х рр. та після 2010 р. культурна політика Литви суттєво різнилася. Так, у 1990-х рр. культурна політика була зосереджена на вивільненні литовської культури від впливу радянської ідеології та перетворення культури на інструмент зміцнення литовської національної

ідентичності з особливим акцентом на захисті етнічної культури. У першому десятилітті 2000-х рр., і особливо напередодні вступу Литви до Європейського Союзу, культурна політика Литви зосередилась на побудові інформаційного суспільства, цифровізації культурного простору та була доповнена сегментом креативних індустрій. Однак серйозною перешкодою реалізації культурної політики залишалися інституційні дискусії, які виникали між Міністерством культури Литви та іншими культурними інституціями. Після реформи культурної сфери у 2010 р. вона стала однією з пріоритетних сфер економічного й політичного розвитку держави.

Висновки. У результаті насамперед інституційного реформування в Литві з'явилися такі важливі державні інституції, як Литовський кіноцентр та Рада культури Литви. Відтепер культурна політика здійснювалася не тільки в межах захисту національної ідентичності, етнічної культури, інтернаціоналізації, розвитку культури регіонів, культурних креативних індустрій, а й стала повноцінним інструментом публічної дипломатії на міжнародній арені не тільки в межах Литви, а й усього Європейського Союзу.

Ключові слова: культура, Литовська Республіка, культурна політика, національна ідентичність, етнічна культура.

Постановка проблеми. Україна й Литовська Республіка (далі Литва або ЛР) упродовж тривалого часу перебували під тотальним контролем Москви. Однак системна криза, яка назріла в радянській державі наприкінці 1980-х рр. дозволила цим країнам відновити боротьбу за власну незалежність та на початку 1990-х рр. розпочати шлях самостійного державотворення. В обох країнах цей процес суттєво наблизили культурні діячі та творча інтелігенція. Зрозумівши важливість культурного чинника у процесах державотворення, у Литві відразу після проголошення незалежності 11 березня 1990 р. культурній політиці почали приділяти пильну увагу, особливо в контексті литвинізації. Зважаючи на те, що в Україні й донині частина суспільства не розуміє ролі культурного чинника у процесах державотворення, то актуальним є на прикладі досвіду Литви показати, що культура була, є і залишається потужним чинником становлення та розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці практично залишили поза увагою такий важливий феномен, як культурна політика незалежної ЛР, оскільки наукові розвідки в Україні на цю тему практично відсутні. Литовські дослідники навпаки ж вивчають цю тему дуже ретельно. Насамперед привертають увагу напрацювання таких авторів, як Д. Варнайте, А. Римкуте, Н. Кершите, М. Келпша, І. Луобікене, М. Тінініс, К. Мажейкайте, М. Даршкус, В. Богучевичене, Р. Маскулюнайте, Д. Урбанавіченес, Я. Рудзінско, В. Шаткаускенес, Л. Сунгайленіс¹ та ін. Аналіз їхніх досліджень дозволяє українському історичному ретроспективно поглянути на трансформаційні процеси в культурній політиці Литви упродовж 1990–2020 рр. та виявити як негативні, так і позитивні чинники, які гальмували чи прискорювали культурний розвиток ЛР.

Мета дослідження полягає у вивченні впливу культурної політики незалежної Литви на процес її державного будівництва.

Виклад основного матеріалу. Відразу після відновлення державності 11 березня 1990 р. у Литві на рівні Сейму було вжито низку заходів, які сприяли подальшому культурному та освітньому розвитку країни. Так, вже 26 березня 1990 р. було призначено нового міністра освіти та культури ЛР, яким став 27-річний літератор Даріус Куоліс. На молодого міністра покладалося завдання реформувати систему освіти та культури. Зокрема,

¹ Varnaitė D. Kultūros paminklų apsauga Lietuvoje. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2023. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/kulturos-paminklu-apsauga-lietuvoje>; Rimkutė A. "Pagarbaus atstumo" principas lietuvos kultūros politikoje. Respectus philologicus. 2014. Nr. 25 (30). P. 227–243; Keršytė N., Kelpša M. Museum policy in Lithuania in 1990–2011: museum laws, strategies, governance. *Acta Museologica Lithuanica*. 2013.1. P. 18–47; Luobikienė I. Kūrybinės industrijos ir jų plėtra Lietuvoje. *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*. 2013. 2. P. 35–41; Timinis M., Mažeikaitė K., Darškus M., Bogucevičienė V. Regionų kultūros organizacijų apklausa 2019 m. *Lietuvos kultūros taryba*. 2022. 83 p.; Maskuliūnaitė R., Mažeikaitė K. Programos "Kultūros ir kūrybinės industrijos" vertinimas. *Lietuvos kultūros taryba*. 2022. 51 p.

у сфері культури планувалося провести дебіюрократизацію та децентралізацію, аби створити сприятливі умови для вільного розвитку литовської культури та якнайкращого розкриття її творчого потенціалу².

Як наслідок, вже 18–20 травня 1990 р. у Вільнюсі відбувся Конгрес литовської культури, учасники якого визначили фактичний стан культури, обговорили вплив радянської доби на культурну сферу та сформулювали напрямки її відродження шляхом застосування інституційних та етнічних механізмів. Насамперед були прийняті рішення з відновлення різних культурних галузей через заснування культурного інституту, охорону етнічної культури тощо³. До кінця 1991 р. при Міністерстві культури було створено ще ряд інституцій, пов'язаних із розвитком культури, зокрема, державну компанію «Литовські пам'ятки» для організації робіт з управління культурною спадщиною та Науковий центр культурної спадщини Литви (нині Центр культурної спадщини), який здійснює пошук та облік історико-культурних цінностей, проводить наукові дослідження матеріальної культурної спадщини; Раду з питань культури й мистецтва тощо⁴.

З точки зору подальшого культурного поступу, важливе значення для Литви мало прийняття 25 жовтня 1992 р. Конституції, де у статтях 14, 15, 16, 42 та 47 були закладені міцні підвалини для формування нових етнокультурних традицій⁵; Закону «Про охорону нерухомих культурних цінностей» 1994 р. (чинний до 2005 р.), який змінив систему охорони пам'яток, яка діяла до того часу⁶; Закону «Про основи державного захисту етнічної культури Литовської Республіки» від 29 вересня 1999 р., який мав захищати сукупність культурних цінностей, створених усім народом (етносом), що передаються від покоління до покоління та постійно оновлюються й сприяють підтримці національної самосвідомості та самобутності етнографічних регіонів⁷. Водночас зауважимо, що у сфері управління культурою й надалі помітними були радянські пережитки, які наклали негативний відбиток під час розмежування функцій між Міністерством культури та допоміжними структурами.

Власне напрацювання у сфері культури упродовж першого десятиріччя незалежності були підсумовані у документах нового тисячоліття, які мали відповідати концептуальній візії культурного розвитку ЄС. Так, 14 травня 2001 р. уряд Литви затвердив «Положення про культурну політику Литви», яке майже упродовж десяти років було стратегічним документом у сфері розвитку культури. Пріоритетними напрямками розвитку культури було визначено збереження самобутності національної культури; сприяння творчій активності та мистецькому різноманіттю; розвиток інформаційного суспільства та посилення відкритості національної культури. Фактично новизною документа був розвиток інформаційного суспільства, суть якого полягала в отриманні інформації про Литву та світ; розширенні можливостей пізнання історії, мистецтва, культури литовської нації та народів світу; підготовки працівників культури до роботи в інформаційному суспільстві тощо⁸.

² Ministrės Pirmininkės deputatės K. D. Prunskienės pranešimas dėl kultūros ir švietimo ministro paskyrimo. Diskusijos. Kandidato kalba. *Stenograma. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas*. 1990-03-26. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.251076>

³ Kultūros politika metodinė priemonė (parankinė mokomoji medžiaga). *Vytauto Didžiojo Universitetas*. Kaunas. 2007. P. 254.

⁴ Rimkutė A. “Pagarbaus atstumo” principas lietuvių kultūros politikoje. *Respectus philologicus*. 2014. Nr. 25 (30). P. 227–243; Varnaitė D. Kultūros paminklų apsauga Lietuvoje. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2023. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/kulturos-paminklų-apsauga-lietuvoje>.

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 m. lapkričio 2 d. *Valstybės Žinios*. 1992, Nr. 33–1014. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. 2023. URL: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>; Keršytė N., Kelpša M. Museum policy in Lithuania in 1990–2011: museum laws, strategies, governance. *Acta Museologica Lithuanica*. 2013. 1. P. 18–47.

⁶ Varnaitė D. Kultūros paminklų apsauga Lietuvoje. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 2023. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/kulturos-paminklų-apsauga-lietuvoje>.

⁷ Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. *Lietuvos Respublikos Seimas*, rugsėjo 21 d. 1999. Nr. VIII–1328, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.86929>.

⁸ Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų. *Lietuvos Respublikos Vėriasybė. Valstybės žinios*. 2001. Nr. 42–1454. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.132646>.

Важливо, що візія цієї концепції утверджувалася й після вступу Литви до ЄС та НАТО. Про це, зокрема, свідчить затверджена Урядом Литовської Республіки Концепція щодо зацифрування культурної спадщини Литви від 25 серпня 2005 р. та створення Ради з зацифрування литовської культурної спадщини⁹.

У 2007 р. культурну політику ЛР було доповнено новим сегментом – креативними індустріями. Так, 28 березня 2007 р., спираючись на висновки економічних і соціологічних досліджень, Міністерство культури схвалило «Стратегію сприяння та розвитку креативних індустрій». У Стратегії поняттям креативні індустрії (далі – КІ) були визначені види діяльності, засновані на творчих здібностях і таланті особистості, метою і результатом яких є інтелектуальна власність, і які можуть створювати матеріальні блага та робочі місця. До таких творчих індустрій в Литві були включені: ремесла, архітектура, дизайн, кіно та відеомистецтво, видавництво, образотворче та прикладне мистецтво, музика, програмне забезпечення та комп'ютерні послуги, створення та трансляція радіо- та телепрограм, реклама, виконавське мистецтво та інші сфери культурної діяльності¹⁰. Потреба у такій стратегії виникла через те, що КІ на початок 2002 р. продемонстрували непогані показники ВВП Литви на рівні 2,0 %, адже бюджет поповнився на 2,1 млрд литовських литів. На додаток, у 2002 р. у сфері творчої економічної діяльності працювало в середньому 57 тис. працівників, або 4 % громадян країни. Творчість і пов'язана з нею робота була основою діяльності для 7126 підприємств і бюджетних установ. Це наштовхнуло аналітиків на думку про перспективність цієї сфери, яку держава мала взяти під свій контроль¹¹.

Попри те, що держава докладала чимало зусиль для розвитку культурної сфери та креативних індустрій, на думку частини литовців, цього було недостатньо. Загальне розчарування нації в державній політиці та прірва між владою й суспільством з цього питання кульмінували під час IV Конгресу литовської культури, який проходив у Литві в травні 2009 р. На ньому було представлено болючі для литовського суспільства теми: «Литовська мова на початку 21 століття», «Чи потрібен Литві суспільний мовник?», «Сучасне використання та управління спадщиною: чи це сталий розвиток?», «Фонди підтримки культури: політика та результати», «Литовська культурна політика та її пріоритети», «Криза політичної культури: причини та шляхи вирішення», «Громадські рухи та проблеми президентських виборів»: діалог поколінь» тощо¹². Звісно, така критика була небезпідставна, враховуючи недостатню реформованість культурної сфери. Проте сказати, що в культурі спостерігався тотальний занепад також не можна. У цьому контексті зауважимо, що, порівняно з 2002 р., у 2010 р. культурно-креативний сектор Литви створив 4,5 % європейського ВВП і 3,8 % усіх європейських робочих місць. Зокрема, вже у 2009 р. у Литві працювало до 70 тис. осіб у галузі ККІ, а загальна кількість працівників, залучених у цю сферу, складала 4,94 % від усього литовського ринку праці¹³. Проте, литовці прагнули, щоб культура й ККІ розвивалися ще активніше й стали пріоритетною сферою розвитку держави, оскільки у Європі саме ці сегменти складають вагому частку в національній економіці¹⁴.

⁹ Lietuvos kultūros skaidos užsienyje tikslinių priemonių ir jų poveikio vertinimas. UAB "Theoria". *Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu*. 2022. URL: <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/lietuvos-kulturos-skaidos-uzsienyje-tiksliniu-priemoniu-ir-ju-poveikio-vertinimas>; Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninio koncepcijos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės*. rugpjūčio 25 d. 2005. Nr. 933, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260975>.

¹⁰ Dėl Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*. kovo 28 d. 2007. Nr. IV–217, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.295261?jfwid>.

¹¹ Luobikienė I. *Kūrybinės industrijos ir jų plėtra Lietuvoje*. Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje. 2013. 2. P. 37.

¹² Teštinimas: IV Lietuvos kultūros kongresas. *Lietuvos kultūros kongresas*. 2023. URL: <https://xar5000.wixsite.com/kulturos-kongresas/iv-kongresas>; (2009). *Dėl bendradarbiavimo modernizuojant kultūros politiką*. Lietuvos kultūros kongreso, lapkričio 2 d. URL: <https://xar5000.wixsite.com/kulturos-kongresas/viesi-laiskai>.

¹³ Dėl Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2021 metų plėtros kryptį patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, liepos 31 d. 2015. Nr. IV–524, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4a028e503a6f11e598499e1e1ba6e454>.

¹⁴ Gintautas M. Nepakankamas dėmesys kultūrai – reali grėsmė pačiai valstybei. *Bernardinai.lt*. 2010. URL: <https://www.bernardinai.lt/2010-05-24-gintautas-mazeikis-nepakankamas-demesys-kulturai-reali-gresme-paciai-valstybei>.

Врешті суспільний резонанс справив враження на політичне керівництво країни, у результаті чого 30 червня 2010 р. Сейм прийняв рішення затвердити рекомендації Уряду щодо змін у культурній політиці Литви з метою та надання культурі статусу пріоритетної державної сфери. Важливо, що у цьому документі прописувалися шляхи реформування культурної галузі з особливим акцентом на створення нових інституцій, розвитку ККІ, покращення наявного фінансування системи культури, підвищення доступності культури по всій Литві, нові підходи у сфері захисту етнічної культури, сталість культурного розвитку тощо¹⁵.

Одним із перших результатів реалізації керівних принципів зміни культурної політики Литви 2010 р. стала розробка та затвердження Програми розвитку культури регіонів на 2012–2020 рр. від 19 жовтня 2011 р., з метою покращення якості та доступності культурного середовища та послуг у регіонах, підвищення їх привабливості для місцевих жителів, приїжджих гостей та туристів. Додатково Програма мала сприяти регіональним культурним ініціативам й творчому вираженню, збільшенню соціального та культурного капіталу в регіонах, розвитку громади, громадянства та соціальної єдності. Оскільки Литва є членом ЄС, то окремо ставилося завдання сприяти міжнародній, міжрегіональній, міжінституційній співпраці, формування умов для використання культурних процесів для економічного та соціального прогресу країни¹⁶.

Іншим важливим кроком стало створення у 2012 р. Литовського кіноцентру – державної установи, оперативні цілі якої полягають у сприянні довгостроковому розвитку та конкурентоспроможності литовської кіноіндустрії, участі у формуванні державної кінополітики. Важливо, що створення кіноцентру стало можливим тільки у 2012 р., хоча підготовка створення Національного кіноцентру була запланована Урядом Литовської Республіки ще у 2006–2008 рр.¹⁷ Загалом ми бачимо, що майже упродовж двадцяти років у Литві не було інституції, яка формувала б системну кінополітику на державному рівні та репрезентувала кіноспільноту. Про що, зокрема, свідчить дослідження стану кіноіндустрії за 2013 р., яке зображує стагнаційність у цій сфері¹⁸.

Найважливішим досягненням у культурній політиці ЛР після 2010 р. стало створення при Міністерстві культури Литовської Республіки Ради культури Литви / Lietuvos kultūros taryba (далі – РКЛ / ЛКТ), яка запрацювала у 2013 р. з метою реформування, демократизації управління культурою та розвитку культурного саморегулювання. Варто нагадати, що ідея створення Ради також упродовж тривалого часу гальмувалася. Наприклад, якщо задум створення такої інституції виник ще у 1998 р. й тривав до 2009 р., то тільки після затвердження керівних принципів зміни культурної політики Литви 2010 р. процес зрушив із місця, оскільки в документі містилося зобов'язання розпочати законодавчий процес зі створення Ради¹⁹. Спираючись на подальшу децентралізацію та автономізацію культурної сфери, РКЛ/ЛКТ була створена у 2012 р. відповідно до принципу «поважної дистанції» («принципу витягнутої руки»), щоб забезпечити процес розподілу фінансування незалежно від політичних впливів, уподобань чи цензури²⁰. Рада отримала широкі повноваження щодо фінансування культурно-мистецьких програм; керівництва Фондом підтримки

¹⁵ Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos Seimas*. birėlio 30 d. 2010. Nr. XI-977, Vilnius. URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9BE55C402B71>.

¹⁶ Dėl Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, spalio 19 d. 2011. Nr. IV-639, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.409806>.

¹⁷ Vyšniauskaitė G. 2000–2010 m. vaidybinis Lietuvos kinas: tęsiant tradicijas ir ieškant alternatyvų. *Bernardinai.lt*. 2017-07-05. URL: <https://www.bernardinai.lt/2017-07-05-2000-2010-m-vaidybinis-lietuvos-kinas-tesiant-tradicijas-ir-ieskant-alternatyvu>.

¹⁸ Baujard T. Lithuanian Film Industry and Inward Film Investment. Peacefulfish UG, research commissioned by the Lithuanian Film Centre. 2013. URL: <https://www.kulturostyrimai.lt/metai/2013/lithuanian-film-industry-and-inward-film-investment>.

¹⁹ Apie mus. *Lietuvos kultūros taryba*. 2023. URL: <https://www.ltkt.lt/apie-ltkt/istorija>.

²⁰ Institucijos statusas. *Lietuvos kultūros taryba*. 2023. URL: <https://www.ltkt.lt/apie-ltkt>.

культури; надання грантів та іншу фінансову підтримку діячам культури й мистецтва; організацію дослідження культури й мистецтва та координації виконання цих досліджень; здійснення моніторингу реалізованих культурно-мистецьких проєктів тощо²¹.

Можна сказати, що упродовж 2010–2014 рр. тривав перший етап становлення РКЛ/ЛКТ, спрямований на гармонізацію роботи між стратегічними пріоритетами та заходами щодо їхньої реалізації²². Проте результати впровадження нових підходів у культурній політиці у наступні роки виявили ключовий аспект її реалізації, пов'язаний з інтернаціоналізацією культурної сфери з метою економічного розвитку та досягнення інших зовнішньополітичних цілей. Зокрема, тільки у 2015 р. для реалізації політики інтернаціоналізації культури було витрачено не менше 6,9 млн євро, тобто 6 % від загального фінансування культури²³. Загалом на інтернаціоналізацію культури та просування її за кордоном виділяється чимала кількість коштів, а литовські фільми та популяризація культури розглядаються як важливі інструменти «м'якої сили», зокрема в Україні²⁴.

Серед інших пріоритетних завдань культурної політики РКЛ/ЛКТ, яка успішно реалізується з 2014 р. було визначено – збалансований культурний розвиток регіонів. Дослідження якісних показників у цій сфері за 2019 р. виявило, що у сфері регіональної культури переважають бюджетні установи. Порівняно з інституціями іншого юридичного статусу, вони набагато активніше подають заявки до Ради культури Литви та ініціюють різні культурні заходи. Бюджетні установи в регіонах формують пропозицію культурних послуг та продукції. Основним джерелом фінансування регіональних організацій культури є державні кошти (65 %). Частина культурних заходів (30 %) створюється на волонтерських засадах й не потребує фінансових ресурсів²⁵. Примітно, що пандемія Covid-19 негативно вплинула на більшість сфер життя, проте культурна сфера Литви утрималась майже на рівні показників 2019 р. Про це, зокрема, свідчить вимірювання регіональної культурної політики за 2021 р., яке оцінило стан культури, як добрий. Єдине, що після 2019 р. зменшилася як частка міжнародних проєктів, так і кількість залучених аудиторій у культурно-мистецькі проєкти. Водночас зменшилася кількість перешкод для регіональних установ щодо використання інфраструктури, наявної в їхньому муніципалітеті та кількість волонтерів під час реалізації проєктів²⁶.

З 2015 р. РКЛ/ЛКТ був запущений механізм реалізації ККІ в рамках програми «Культура та креативні індустрії» («Культурні стартапи», «Tinklaveika», тобто мережеве спілкування на кшталт ярмарок, семінарів, конференцій тощо). Реалізацію цієї політики було започатковано ухваленням 31 липня 2015 р. міністром культури Литовської Республіки Наказу № KV-524 «Про напрями розвитку політики культури та креативних індустрій на 2015–2020 роки». У ньому мовиться, що «Культурні та креативні індустрії (ККІ) – це міжгалузєва економічна діяльність, заснована на творчості та інтелектуальному капіталі, яка створює матеріальні продукти та нематеріальні інтелектуальні чи мистецькі послуги з творчою, культурною та економічною цінністю», а суб'єктами культури та КІ є державні та приватні юридичні та фізичні особи, які провадять діяльність культури та креативних

²¹ Lietuvos Respublikos Lietuvos kultūros tarybos įstatymas. *Lietuvos Respublikos Seimas*, rugsėjo 18 d. 2012. Nr. XI-2218, Vilnius. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433089>.

²² Bajorinienė E., Kuizininė I., Platelis K., Stanevičiūtė-Kelmickienė R. Tyrimo „Kultūros politikos kaita 2010–2014 m.: strateginių prioritetų ir įgyvendinimo priemonių dermė“ (I etapas) ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 2014. 55 p.

²³ Lietuvos kultūros tarptautiškumo politikos formavimo ir įgyvendinimo tobulinimas. *Galimybės studija*. UAB “PPMI Group”. 2016. P. 52.

²⁴ Evaluation of measures and their impact for the promotion of Lithuanian culture abroad. “Xwhy / Agency of Understanding”. 2022. 49 p.; Lietuvos kultūros sklaidos užsienyje tikslinių priemonių ir jų poveikio vertinimas. UAB „Theoria“, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu. 2022. URL: <https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/lietuvos-kulturos-sklaidos-uzsienyje-tiksliniu-priemoniu-ir-ju-poveikio-vertinimas>.

²⁵ Tininis M., Mažeikaitė K., Darškus M., Bogecevičienė V. Regionų kultūros organizacijų apklausa 2019 m. *Lietuvos kultūros taryba*. 2022. 83 p.

²⁶ Tininis M., Mažeikaitė K. Regionų kultūros organizacijų apklausa 2021 m. *Lietuvos kultūros taryba*. 2022. 139 p.

індустрій²⁷. Успішність реалізації цієї політики також продемонстрована у звітах Ради²⁸. Загалом цей напрям розвитку культури є достатньо продуктивним, пропри незначні недоліки та епізодичні спади, пов'язані переважно з пандемією коронавірусу.

Здавалося б, що національна культурна політика Литви самодостатня й міцна. Проте, ми бачимо, що важливим є напрям роботи РКЛ/ЛКТ є розвиток та захист литовської етнічної культури²⁹. Так, конференція ініційована Товариством литовської етнічної культури на тему «Роль етнічної культури у формуванні іміджу Литви: виклики та можливості», яка відбулася на базі Литовської національної бібліотеки Мартінаса Мажвідаса 7 грудня 2019 р., показала, що етнічна культура Литви досить крихка й надалі потребує державного захисту³⁰. Подальший аналіз фахівцями етнічної культури виявив ще низку проблем у цій царині. Зокрема було з'ясовано, що серйозної шкоди престижу етнічної культури в суспільстві завдає її спотворення. Мова йде про так звану кітчеву «народну творчість» (псевдофольклор, певна форма фейк-лору), національну ідентичність, вульгаризацію традиційних цінностей, які почали поширюватися ще з радянських часів. У найгіршому стані ті сфери етнічної культури (національний одяг, традиційний спів, музика, традиційні ремесла, календарні свята тощо), які не мають фахівців для виховання. Литовські спеціалісти також відзначили, що такі проблеми в етнічній культурі безпосередньо пов'язані з відсутністю наукових досліджень у цій сфері³¹. Серед інших недоліків варто виокремити й недостатню увагу до сфери етнічної культури при формуванні культурної політики на державному та муніципальному рівнях³². Як наслідок, у 2020 р. РКЛ / ЛКТ розробив комплекс заходів, пов'язаних зі зміцненням етнічної культури³³.

Висновки. Запропоноване дослідження виявило суттєві відмінності, які спостерігалися в культурній політиці ЛР у 1990-х рр., у першому десятилітті 2000-х рр. та після 2010 р. Так, у 1990-х рр. культурна політика була зосереджена на вивільненні культурної сфери від впливу радянської ідеології та перетворення культури на інструмент зміцнення литовської національної ідентичності з акцентом на захисті етнічної культури. На початку 2000-х рр. культурна політика зосередилася на побудові інформаційного суспільства, цифровізації культурного простору та була доповнена сегментом креативних індустрій. Після реформи культурної сфери у 2010 р. вона стала однією з пріоритетних сфер економічного й політичного розвитку держави. У результаті насамперед інституційного реформування в Литві з'явилися такі важливі державні інституції, як Литовський кіноцентр та Рада культури Литви. Відтепер культурна політика здійснюється не тільки в межах захисту національної ідентичності, етнічної культури, інтернаціоналізації, розвитку культури регіонів, культурних креативних індустрій, а й стала повноцінним інструментом

²⁷ Dėl Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2021 metų plėtros kryptį patvirtinimo. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, liepos 31 d. Nr. IV-524, Vilnius. 2015. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4a028c503a6f11e598499e1e1ba6e454>.

²⁸ Maskuliūnaitė R., Mažeikaitė K. Programos “Kultūros ir kūrybinės industrijos” vertinimas. *Lietuvos kultūros taryba*. 2022. P. 20.

²⁹ Urbanavičienė D., Rudzinsko J. Šatkauskienė V., Sungailienė L., Matulevičienė S., Tumėnas V. Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo santrauka. *Lietuvos kultūros taryba*. 2020. 24 p.

³⁰ Vaiškūnas J. Dalia Urbanavičienė ir toliau vadovaus Lietuvį etninės kultūros draugijai (nuotraukos). 2019. URL: [www.alkas.lt](https://alkas.lt). <https://alkas.lt/2019/12/13/dalia-urbanaviciene-ir-toliau-vadovaus-lietuviu-etnines-kulturos-draugijai-nuotraukos/>; Gruodžio 7 d.: konferencija “Etninės kultūros vaidmuo formuojant Lietuvos įvaizdį: iššūkiai ir galimybės”. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*, gruodžio 3 d. 2019. URL: <https://lnb.lt/naujienos/4900-gruodzio-7-d-konferencija-etnines-kulturos-vaidmuo-formuojant-lietuvos-ivaizdi-issukiai-ir-galimybes>.

³¹ Urbanavičienė D., Rudzinskas J. Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 2020. P. 25.

³² Šatkauskienė V., Sungailienė L., Matulevičienė S., Jurkuvienė T. Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 2020. P. 116–117.

³³ Urbanavičienė D., Rudzinskas J. Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 2020. P. 65; Tumėnas V. Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 2020. 49 p.; Apie mus. *Lietuvos kultūros taryba*. 2023. URL: <https://www.ltk.lt/apie-ltk/istorija>.

публічної дипломатії («м'якої сили») на міжнародній арені не тільки в межах Литви, а й усього Європейського Союзу. На додаток зауважимо, що відродження національної й етнічної культури стало цементувальним матеріалом для формування національної ідентичності литовців та суттєво збагатило загальноєвропейський культурний фонд.

References

1. (2023). Apie mus. *Lietuvos kultūros taryba*. Retrieved from <https://www.ltkt.lt/apie-ltkt/istorija> [in Lithuanian].
2. Bajorinienė, E., Kuiziniene, I., Platelis, K., Stanevičiūtė-Kelmickienė, R. (2014). Tyrimo “Kultūros politikos kaita 2010–2014 m.: strateginių prioritetų ir įgyvendinimo priemonių dermė” (i etapas) ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 55 p. [in Lithuanian].
3. Baujard, T. (2013). Lithuanian Film Industry and Inward Film Investment. Peacefulfish UG, research commissioned by the Lithuanian Film Centre. Retrieved from <https://www.kulturostyrimai.lt/metai/2013/lithuanian-film-industry-and-inward-film-investment/> [in Lithuanian].
4. (2009). Dėl bendradarbiavimo modernizuojant kultūros politiką. *Lietuvos kultūros kongreso*. lapkričio 2 d. Retrieved from <https://xar5000.wixsite.com/kulturos-kongresas/viesi-laiskai> [in Lithuanian].
5. (2015). Dėl Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2021 metų plėtros kryptių patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*. liepos 31 d. Nr. ĮV-524, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4a028c503a6f11e598499e1e1ba6e454> [in Lithuanian].
6. (2007). Dėl Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*. kovo 28 d. Nr. ĮV-217, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.295261?jfwid> [in Lithuanian].
7. (2005). Dėl Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo koncepcijos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos Vyriausybė*. rugpjūčio 25 d. Nr. 933, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.260975> [in Lithuanian].
8. (2010). Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos Seimas*. birželio 30 d. Nr. XI-977, Vilnius. Retrieved from <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9BE55C402B71> [in Lithuanian].
9. (2001). Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų. *Lietuvos Respublikos Vyriausybė*. Valstybės žinios, Nr. 42–1454. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.132646> [in Lithuanian].
10. (2011). Dėl Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, spalio 19 d. Nr. ĮV-639, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.409806> [in Lithuanian].
11. (2022). Evaluation of measures and their impact for the promotion of Lithuanian culture abroad. “*Xwhy/Agency of Understanding*”. 49 p. [in Lithuanian].
12. (2010). Gintautas Mažeikis. Nepakankamas dėmesys kultūrai – reali grėsmė pačiai valstybei. *Bernardinai.lt*. Retrieved from <https://www.bernardinai.lt/2010-05-24-gintautas-mazeikis-nepakankamas-demesys-kulturai-reali-gresme-paciai-valstybei/> [in Lithuanian].
13. (2019). Gruodžio 7 d.: konferencija “Etninės kultūros vaidmuo formuojant Lietuvos įvaizdį: iššūkiai ir galimybės”. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, gruodžio 3 d.* Retrieved from <https://lnb.lt/naujienos/4900-gruodzio-7-d-konferencija-etnines-kulturos-vaidmuo-formuojant-lietuvis-ivaizdi-issukiai-ir-galimybes> [in Lithuanian].
14. (2023). Institucijos statusas. *Lietuvos kultūros taryba*. Retrieved from <https://www.ltkt.lt/apie-ltkt> [in Lithuanian].
15. Keršytė, N., Kelpa, M. (2013). Museum policy in Lithuania in 1990–2011: museum laws, strategies, governance. *Acta Museologica Lithuanica*. 1. P. 18–47. [in Lithuanian].
16. (2007). Kultūros politika metodinė priemonė (parankinė mokomoji medžiaga). *Vytauto Didžiojo Universitetas*. Kaunas. 254 p. [in Lithuanian].
17. (2021). Lietuvos kultūros paveldo skaitmeninimo taryba. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Retrieved from <https://lrkm.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/lietuvis-kulturos-paveldo-skaitmeninimo-taryba>. [in Lithuanian].
18. (2022). Lietuvos kultūros sklaidos užsienyje tikslinių priemonių ir jų poveikio vertinimas. UAB “Theoria”. *Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu*. Retrieved from <https://>

- www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/lietuvos-kulturos-sklaidos-uzsienyje-tiksliniu-priemoniu-ir-ju-poveikio-vertinimas/ [in Lithuanian].
19. (2016). Lietuvos kultūros tarptautiškumo politikos formavimo ir įgyvendinimo tobulinimas. *Galimybės studija*. UAB “PPMI Group”, 101 p. [in Lithuanian].
  20. (1999). Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. *Lietuvos Respublikos Seimas, rugsėjo 21 d.* Nr. VIII-1328, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.86929> [in Lithuanian].
  21. (1992). Lietuvos Respublikos Konstitucija įsigaliojo 1992 m. lapkričio 2 d. Valstybės Žinios. Nr. 33–1014. *Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija*. 2023. Retrieved from <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm> [in Lithuanian].
  22. (2012). Lietuvos Respublikos Lietuvos kultūros tarybos įstatymas. *Lietuvos Respublikos Seimas, rugsėjo 18 d.* Nr. XI-2218, Vilnius. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433089> [in Lithuanian].
  23. Luobikienė, I. (2013). Kūrybinės industrijos ir jų plėtra Lietuvoje. *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje*. 2. P. 35–41. [in Lithuanian].
  24. Maskuliūnaitė, R., Mažeikaitė, K. (2022). Programos “Kultūros ir kūrybinės industrijos” vertinimas. *Lietuvos kultūros taryba*. 51 p. [in Lithuanian].
  25. (1990). Ministrės Pirmininkės deputatės K. D. Prunskienės pranešimas dėl kultūros ir švietimo ministro paskyrimo. Diskusijos. Kandidato kalba. *Stenograma. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas*, 1990-03-26. Retrieved from <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.251076> [in Lithuanian].
  26. Rimkutė, A. (2014). “Pagarbaus atstumo” principas lietuvių kultūros politikoje. *Respectus philologicus*. Nr. 25 (30). P. 227–243. [in Lithuanian].
  27. Šatkauskienė, V., Sungailienė, L., Matulevičienė, S., Jurkuvienė, T. (2020). Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 144 p. [in Lithuanian].
  28. (2023). Tžstinumas: IV Lietuvos kultūros kongresas. *Lietuvos kultūros kongresas*. Retrieved from <https://xar5000.wixsite.com/kulturos-kongresas/iv-kongresas> [in Lithuanian].
  29. Tininis, M., Mažeikaitė, K., Darškus, M., Boguevičienė, V. (2022). Regionų kultūros organizacijų apklausa 2019 m. *Lietuvos kultūros taryba*. 83 p. [in Lithuanian].
  30. Tininis, M., Mažeikaitė, K. (2022). Regionų kultūros organizacijų apklausa 2021 m. *Lietuvos kultūros taryba*. 139 p. [in Lithuanian].
  31. Tumėnas, V. (2020). Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 49 p. [in Lithuanian].
  32. Urbanavičienė, D., Rudzinskas, J. (2020). Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo ataskaita. *Lietuvos kultūros taryba*. 85 p. [in Lithuanian].
  33. Urbanavičienė, D., Rudzinskas, J., Šatkauskienė, V., Sungailienė, L., Matulevičienė, S., Tumėnas, V. (2020). Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema: Etninės kultūros sritis. Ekspertinio vertinimo santrauka. *Lietuvos kultūros taryba*. 24 p. [in Lithuanian].
  34. Vaiškūnas, J. (2019). Dalia Urbanavičienė ir toliau vadovaus Lietuvių etninės kultūros draugijai (nuotraukos). Retrieved from www.alkas.lt; <https://alkas.lt/2019/12/13/dalia-urbanaviciene-ir-toliau-vadovaus-lietuviu-etnines-kulturos-draugijai-nuotraukos/> [in Lithuanian].
  35. Varnaitė, D. (2023) Kultūros paminklų apsaugą Lietuvoje. LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Retrieved from <https://www.vle.lt/straipsnis/kulturos-paminklu-apsauga-lietuvoje/> [in Lithuanian].
  36. Vyšniauskaitė, G. (2017). 2000–2010 m. vaidybinis Lietuvos kinas: tžsiant tradicijas ir ieškant alternatyvų. *Bernardinai.lt*, 07-05. Retrieved from <https://www.bernardinai.lt/2017-07-05-2000-2010-m-vaidybinis-lietuvos-kinas-tesiant-tradicijas-ir-ieskant-alternatyvu/> [in Lithuanian].

Надійшла до редакції / Received: 10.09.2023
Схвалено до друку / Accepted: 01.12.2023